

Slutrapport

Dnr: 2011-0020-H

Projektnummer: 2008/185

Samspel – ett projekt för musikaliska möten

Föreningen Furuboda
KompetensCenter
296 86 Åhus

SAMSPEL

A horizontal line is drawn across the page, with four colored circles (red, yellow, green, and blue) positioned in the center, overlapping the line.

PROJEKT SAMSPEL – musikaliska möten

Slutrapport

Dnr: 2011-0020-H

Projektnummer: 2008/185

Projekttid: 2009-01-01 – 2012-12-31

Syfte

Projektets syfte är att öka möjligheten för personer med omfattande rörelsehinder att med hjälp av datorbaserade musiklösningar aktivt delta i musikkulturen och att själv kunna spela samt samla och sprida erfarenheter och kunskaper från projektet.

Målgrupp

Barn, ungdomar och vuxna som har omfattande motoriska funktionsnedsättningar till följd av medfödda eller förvärvade skador.

Projektägare

Föreningen Furuboda Kompetens Center

Sökande organisationer

Föreningen Furuboda

Högskolan Kristianstad

Riksgymnasiet RH Kristianstad

Musik i Syd – Skåne-Kronoberg

Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft.

Samverkande organisationer

SMOK, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd

RBU i Blekinge

Hemsida

www.projektsamspel.se

Innehåll

Bakgrund	4
Varför ville vi göra ett musikprojekt?.....	4
Genomförande - Hur har vi uppnått målen?.....	4
Mål för projekt Samspel	4
Genomförande - Hur har vi uppnått målen?.....	5
Mål för projekt Samspel	5
Hur vi har arbetat med teknikutveckling.....	5
Reflektion om digitala musikinstrument.....	6
Hur vi har arbetat med att testa teknik och metoder med målgruppen	7
Reflektion om syn på målgrupp eller musikanter	7
Hur vi har arbetat med att utveckla kunskap och metoder	8
Samtal blir kunskap	8
Musikfabriken.....	9
Ensemble Mare Balticum	9
Hur vi arbetat med korta kurser och utbildningsdagar.....	10
Hur vi arbetat med att skapa en kurs på högskolenivå för pedagoger	12
Hur vi arbetat med att sprida kunskap och information.....	12
Vilka framkomliga vägar vi har funnit i vårt arbete.....	14
Tid för möten, samtal och reflektion.....	14
Digitala medier ger frihet och inklusion.....	14
Nätverksbyggande.....	15
Vilka hinder vi har stött på	15
Förutsättningar för musicerande i särskola och daglig verksamhet	15
Andra vägar i förhållande till projektplanen	16
Samarbete efter projektet.....	17
Andra finansiärer - konsekvenser för projektet	18
Resultat – vad har projektet betytt?	18
Hur verksamheten och erfarenheterna från projektet lever vidare	18
Internt inom projektgruppen	18
Externt	19
Hur vi har spridit resultatet.....	20
Bilagor från år 3 och 4:.....	22
Referenser:.....	22

Bakgrund

Varför ville vi göra ett musikprojekt?

Sången är ur sorgen sprungen
Men ur sång är glädjen vunnen
(Citerat ur Kalevala)

Musik är något som finns över allt i hela världen. Musik brygger över språkbarriärer och kan ibland mycket bättre än det talade språket förmedla ett budskap som går rakt in i människor. Musik ger möjlighet till gemenskap och samhörighet, men den kan också utgöra en grund för individuella upplevelser och personlig utveckling. Musiken finns med i livets skiften, när ord inte räcker till – i djupaste sorg eller största lycka. För många av oss finns på näthinnan bilden av konserten i Norge efter massakern på Utöya. Det fanns inte ord för att hantera det som hade skett, musiken fick bli verktyget. På andra sidan finns upplevelser av eufori och total lycka som ackompanjeras av musik. Där emellan finns vardagen i olika nyanser men också den ofta ackompanjerad av musik. Plötsligt kommer en låt på radion och något händer inombords; man blir glad, arg, rofylld, provocerad, upprymd.

Musik påverkar oss och det finns idag forskning om sambandet mellan musik och hälsa. Det finns numera forskning som visar att vi exempelvis mår bra av att sjunga i kör, välbefinnandet ökar på ett sätt som är mätbart i blodet. Vi har i projektet inte haft några vetenskapliga forskningsresultat i bakfickan, när vi i många år har jobbat med musik tillsammans med människor med funktionsnedsättning. Men vi har fått en intuitiv kunskap om musikens stora betydelse, genom att möta och följa olika individer i de musikaliska sammanhang vi kunnat erbjuda. Våra erfarenheter under projektet har bekräftat den bild vi har av hur musik, hälsa och välbefinnande ofta uppträder tillsammans.

Genom projekt Samspel ville vi öka möjligheterna för personer med omfattande rörelsehinder att aktivt delta i musikkulturen. Att fler skulle få prova på hur det faktiskt är att vara med och spela musik och uppleva både den vända och den glädje det kan innebära. Att fler skulle få använda sin yttrandefrihet genom att uttrycka sig via musik.

Genomförande - Hur har vi uppnått målen?

Mål för projekt Samspel

Inför projektet formulerade vi sex olika mål som vi ville uppnå.

- 1. Att arbeta fram datorbaserade musiklösningar som underlättar för att målgruppen ska kunna musicera individuellt och i grupp.**
- 2. Att pröva framtagna metoder och teknik tillsammans med målgruppen.**
- 3. Att utveckla kunskapen kring användandet av datorbaserade instrument för målgruppen och att kontinuerligt dokumentera arbetet.**
- 4. Att utveckla och genomföra korta kurser och temadagar kring musik och anpassningar.**
- 5. Att i samarbete med Högskolan Kristianstad arbeta med utveckling av nya kurser på högskolenivå för olika slag av pedagoger.**
- 6. Att sprida kunskap och information om projektet och dess resultat.**

Det har varit en förmån att få arbeta med projekt Samspel. Efter projektets tredje år hade vi kvar av beviljade medel och har därför haft möjlighet att under ett fjärde år jobba vidare med: Hemsidan; Att jobba med skolor och musikgrupper på plats på olika orter i landet; Att handleda intresserade på distans; Att genomföra ytterligare två musikledarträffar på Furuboda.

Det fjärde året har bidragit till ytterligare spridning av kunskapen om användandet av digitala musikinstrument och under detta år har flera pusselbitar fallit på plats utifrån våra projektmål.

Hur vi har arbetat med teknikutveckling

När vi började jobba med planerna för projekt Samspel så fanns det ett stort utbud av traditionella, men det fanns också ett utbud av förenklade instrument. Den gemensamma nämnaren var dock kravet på en fungerande motorik hos den som ska spela. Vi ville därför undersöka och utveckla olika styrsätt och digitala lösningar, så att även den som har nedsatt motorik skulle kunna vara med och spela.

Uppdelningen av marknaden var ändå tydlig: Traditionella instrument på ena sidan respektive speciallösningar för personer med intellektuella eller fysiska funktionsnedsättningar på andra sidan. Men något var på väg att hända inom teknikutvecklingen i stort och det har på allvar påverkat omvärldens syn digitala musikinstrument. Vi ville jobba med digitala instrument för att de med omfattande rörelsehinder skulle kunna spela, men utvecklingen av musikappar hade en helt annan målgrupp. Att spela musik på digitala instrument har genom musikapparna fått en mycket större krets användare än de som vi tänkte på i vårt projekt. Härigenom har acceptansen för våra musikinstrument ökat på ett sätt vi inte kunde drömma om när vi satt och planerade det som skulle bli projekt Samspel. Vi har sett öppenheten för att använda digitala instrument växa mycket under projektets gång. Det är inte längre en särlösning utan något som många provat på och vi tror att det har stor betydelse för hur omvärlden betraktar dem som spelar på digitala instrument.

De digitala musikinstrument vi använt i projekt Samspel består både av nya instrument som utvecklats inom projektets ram och instrument som funnits tidigare, men som nu används på ett nytt sätt. På projektets hemsida finns information om instrument vi tagit fram i projektet och om instrument som vi använder och tycker är särskilt intressanta för den som har omfattande rörelsehinder.

Musikprogram/instrument och färdiga musikljud som vi har skapat i projektet kan laddas ner gratis från vår hemsida. Vi har anpassat utbudet för att möta datorkunskaper och musikalisk nivå hos musikhandlare och musiker; från mycket låg till avancerad nivå. Den som har goda musikkunskaper kan på egen hand sätta ihop olika musikinstrument med stor variation avseende svårighetsgrad och typer av instrumentljud. Den som har lägre förkunskaper kan ladda ner färdiga kit med instrument och förbestämda musikljud.

Ett exempel på något som tagits fram i projektet är appen LightBar som finns att hämta i App Store, gratis. Appen fjärrstyr färgvisning på iPhone/iPad, androidtelefoner eller en annan dator. Vi använder det för att visa vilket ackord som ska spelas i en ensemble och vi vet att appen används av många musikgrupper, inte bara de som spelar med digitala instrument.

Teknikutvecklingen har som sagt gått med en rasande fart och det finns idag massor av bra musikappar som ökar möjligheten att musicera för alla som vill. Många är lätta att använda bara man kommer igång. Vi har därför på vår hemsida gjort manualer för hur man kan aktivera och använda de tillgänglighetsanpassningar som finns för iPhone och iPad.

Reflektion om digitala musikinstrument

Under projektets gång utvecklades och fördjupades innebörden i målformuleringen ”att arbeta fram datorbaserade musicklösningar som underlättar för att målgruppen ska kunna musicera individuellt och i grupp”. Detta kan illustreras genom hur terminologin kom att förändras bland oss. Efter en tids arbete började projektgruppen tala om ”digitala musikinstrument” i stället för ”datorbaserade musicklösningar”. Vi talade alltmer sällan om hjälpmedel eller anpassningar. Vårt språkbruk utvecklades i riktning mot att sätta individen och den musikaliska aktiviteten i centrum. En ”brukare som använder tekniska hjälpmedel/anpassningar/lösningar för att spela musik” blev i stället till en ”musikant som spelar på digitalt musikinstrument”.

Hur vi har arbetat med att testa teknik och metoder med målgruppen

Musikkursen Musikverkstan på Furuboda folkhögskola har hela tiden funnits som en bas för projektet. Kursen har pågått under terminstid genom hela projektiden och den kontinuerliga verksamheten har gett möjlighet att fundera kring arbetsmetoder, testa material och se utveckling över en längre tid. Riksgymnasiet i Kristianstad har under en del av projektet arbetat med musik i sin verksamhet och funnits med i projektgruppens många och långa resonemang om teknik- och metodutveckling.

Genom att Musik o Syd fanns med i projektet fick vi chans att tillsammans med professionella musiker inom tidig klassisk musik testa hur det kunde fungera att spela tillsammans med musikanter från vår målgrupp.

I övrigt har Samspel varit ett mycket utåtriktat projekt. Vi har mött många hundra personer i olika sammanhang när vi haft monter på mässor, hållit föreläsningar eller workshops i de mest skiftande sammanhang. Viktigast har ändå mötena med musikanter och musikhandledare/lärare varit. Redan tidigt i projektet fick vi tillfälle att möta pedagoger på nationella möten anordnade av SMOK, Sveriges Musik- och Kulturskolor och fick därigenom kontakter över hela landet. Vi har genomfört workshops på särskolor i Skåne och Blekinge; på Folke Bernadottehemmet i Uppsala; med representanter för SPSM i Skåne; för Hjärnkraft och RBU med flera. Vi har genomfört läger med SMOK, där både musklärare och elever som vill spela med digitala instrument har deltagit. Vi har under del av projektet haft Öppet Hus en eftermiddag i veckan. Många intresserade har tagit kontakt med oss för att få råd och stöd i allt från konkreta situationer med musikanter till val av utrustning för att starta musikverksamhet. Öppet hus var ett sätt att möta dessa frågor och kunna bistå mycket konkret. Varje möte har utgjort en pusselbit, gett en ny reflektion eller kunskap att ta med sig i kommande arbete.

Många intresserade har tagit kontakt med oss för att få råd och stöd i allt från konkreta situationer med musikanter till val av utrustning för att starta musikverksamhet. Varje möte har utgjort en pusselbit, gett en ny reflektion eller kunskap att ta med sig i kommande arbete.

Reflektion om syn på målgrupp eller musikanter

Hur ser vi på människor som musicerar? Finns det någon skillnad mellan att delta i en kör på sin fritid och att delta i en musikgrupp på ett dagcenter? Musik kan vara som terapi och ha en positiv påverkan på människors hälsa och välbefinnande, oavsett i vilket av sammanhangen man befinner sig. Kanske är det ändå vanligare att betrakta den senare gruppen som verksamhet i ett terapeutiskt syfte? Delaktighet i aktiviteten är det viktiga och musiken ett redskap för välbefinnande. *Rätten att delta* i ett musikaliskt sammanhang blir tillgodosedd och kan bidra till att öka livskvalitén.

Men det finns fler dimensioner. Att få chansen till utveckling är centralt i varje människas liv. Det är ibland alltför lätt att generalisera i många sammanhang och under projektet har vi reflekterat kring möjligheten till utveckling bland musikanter ur vår målgrupp. Om *rätten att delta* blir tillgodosedd så kan det tyckas vara bra nog, men en del kan och vill mer än så.

Musikalitet finns lika ofta hos människor med funktionsnedsättning, som hos den som inte har en funktionsnedsättning. Vi har mött många musikanter som är kompetenta och har potential att utveckla sin musikaliska kunskap. Det kan hända mycket om den som vill lära sig får tillgång till musikaliskt kompetenta lärare/handledare och till lämpliga musikinstrument. För dem är inte deltagandet en tillräcklig utmaning, för dem är *rätten att lära sig spela* viktig.

En annan dimension är helt enkelt vilken *smak* man har när det gäller musiken. *Vilket ljud vill jag ha? När vill jag ha det? Fet synt, sprött piano, störig cymbalcrash eller ett "yeah".*

Med kvalitativa, dynamiska och välutvecklade instrument ("digitala musikanpassningar") är det rent av fråga om *uttryck*. I uttrycket kommer vi också åt värden som möjliggör utforskande och utvecklande av identitet och självbild. Vad tycker jag? Vem är jag? Hur delar jag med mig av mig själv och står för det i ett sammanhang?

Hur vi har arbetat med att utveckla kunskap och metoder

Samtal blir kunskap

Projekt *Samspel* har i hög grad präglats av *samtal*. Arbetsgruppen har varit sammansatt av medarbetare med olika kompetens, från olika organisationer. Redan från början skapades en intern blogg för utbyte av möten, upplevelser, tankar och reflektioner som man ville dela med varandra. Bloggen har varit levande och ett underlag för arbetet med att samla information på hemsidan.

Bo Nilsson från Högskolan i Kristianstad är fil dr i musikpedagogik men också musiklejare. Han har brottats med att få våra olika perspektiv att mötas och utvecklas till ny kunskap. Delar av detta arbete finns dokumenterat på Samspels hemsida. Erfarenheter från arbetet med Samspel har också presenterats i form av artiklar och föreläsningar. Bland annat har Bo genom finansiering från Högskolan Kristianstad presenterat Samspel pvid flera internationella vetenskapliga konferenser: Nordiska Nätverket för Musikpedagogisk Forskning, Malmö 2010, Research in Music Education, University of Exeter 2011, International Society for Music Education, Thessaloniki 2012.

Delar av projektets resultat har OCKSÅ presenterats vid HAREC-dagar 2009 och 2010, vid konferensen Musik och Samhälle på Malmö Högskola, samt vid högre seminarium på Musikhögskolan i Malmö.

Musikfabriken

Genom Arvsfonden fick vi tips om projektet Musikfabriken som drivs av Sensus i Stockholm. Det ledde till ett erfarenhetsutbyte som har pågått och troligen kommer att fortsätta även lång tid efter att projektet avslutats. Vi har mötts flera gånger och genomfört workshops både med och utan deltagare från målgruppen. Att få jobba tillsammans, att få ta del av varandras synsätt, grundvärderingar och ingångar i projekten har väsentligt bidragit till utvecklingen av projekt Samspel.

Ensemble Mare Balticum

Ett samarbete med Ensemble Mare Balticum (EMB) påbörjades under projekttiden. EMB är knutna till Musik i Syd och samarbetet startade i ett möte där vi kom fram till att det bästa var att så långt som möjligt starta förutsättningslöst och sträva efter ett utforskande arbetssätt. Alla såg fram emot mötet mellan de digitala musikinstrument som användes i projekt Samspel och de traditionella instrument som EMB normalt använder i sin repertoar som till stora delar består av renässans- och barockmusik. EMB besökte Musikverkstan på Furuboda där de spelade musik från sin repertoar och ungdomarna spelade sina låtar. Musikträffen avslutades med att alla tillsammans övade på ackordföljder till ett av EMB's stycken och sedan spelade tillsammans. Deltagarna blev tydligt inspirerade och en av dem utbrast: "man måste träna mer för det var litet rörigt". Och en annan: "Tänk att jag satte den på första försöket". Detta tror vi är en mycket viktigt insikt hos våra musikanter, att musik är roligt och intressant, men också kräver förberedelser och övning.

Flera av EMB's instrument samplades till dator och instrumentljuden kunde sedan spelas med alternativa styrsätt. Vid en kort jamsession roade sig deltagarna i EMB på egen hand med att spela på sina digitalt samplade instrument, men nu med brytare och headmouse.

Ett sätt att mötas i musiken är att spela material som tillåter att olika grader av färdigheter samsas i det musikaliska skeendet. En avslutande träff mellan EMB och några av projektets musikanter tog sin utgångspunkt i några korta musikstycken som EMB arrangerat för gruppen. Alla spelade tillsammans i en blandning av medeltida och digitala instrument. Mötet mellan Samspels deltagare och professionella musiker utvecklar tankar kring att vara musiker och att delta i ett musikaliskt sammanhang.

Hur vi arbetat med korta kurser och utbildningsdagar

Arbetet med utbildning utvecklades under projekttiden mot att pedagoger som jobbar praktiskt med målgruppen fick stöd direkt i sin aktuella situation på hemmaplan. Genom att lära lärarna att våga, ökar möjligheten för många fler elever att få spela musik. Här kommer några reflektioner från platser vi besökt, där vi mött både lärare och musikanter i deras egen miljö:

Samarbete kring musik Blissgruppen på Kyrskolan och Furuboda.

Under våren 2012 hade vi ett projekt tillsammans med Furuboda inom ämnet musik. Syftet med samarbetet:

Våra elever har grava fysiska funktionshinder samt grava språkstörningar vilket gör det svårt för dem att spela instrument och sjunga men vi vill ge dem en möjlighet att uppleva glädjen i att själv kunna skapa musik och spela instrument. Samarbetet med Furuboda ger oss en möjlighet att arbeta med musklärare som har kunskaper om datorbaserade hjälpmedel och specialanpassade instrument. Vårt mål är att eleverna ska få uppleva att spela i en "orkester" och ha ett uppträde inför föräldrarna.

I december 2011 hade vi vårt första möte med Håkan och Christer för att planera inför vårens projekt. Vi bokade in 7 tillfällen med eleverna samt ett kväll för uppspel. Vi fick god hjälp och service med att köpa in material såsom synthar, förstärkare och mikrofoner.

Elevernas upplevelse av musiklektionerna var positiv. För de flesta var det ett helt nytt sätt att kunna vara delaktig på och glädjen i att testa riktiga instrument var stor. Eleverna visade även på ett stort mod, t ex genom att trots nervositet kunna sjunga i mikrofon inför publik. Även för oss som personalgrupp var det givande. Samarbetet gav oss möjlighet att se hur anpassningar kan göras både pedagogiskt och tekniskt. Vi har kunnat fortsätta med delar av detta arbete eftersom vi köpte in en del av utrustningen.

Detta läsåret har vi satsat på idrott, rörelse och hälsa men i framtiden ser vi att det finns goda möjligheter till samarbete eftersom musik är ett ämne som är mycket uppskattat av våra elever. Vi tror att elevernas spelande och delaktighet kan utvecklas ännu mer. Det vi önskar är en lite modernare, åldersanpassad låtlista. Våra elever är som sagt musikintresserade och lyssnar mycket på populärmusik för barn/ungdomar. Vi tycker det är viktigt att vi, inom de områden det går, stimulerar det som är åldersadekvat.

*Med vänlig hälsning
Personalen Blissgruppen på Kyrskolan*

Barnträff på Folke Bernadotte regionhabilitering, FBH, den 16 oktober 2012 med temat Musik och Samspel med datorns hjälp. (Träff nummer 2)

Sex barn/ungdomar som använder datorbaserade hjälpmedel för att kommunicera bjöds in till FBH för att musicera tillsammans. Dagen anordnades av FBH i Uppsala, tillsammans med logoped Håkan Larsson och musiklärare John Säbom från Furuboda Kompetenscenter. Med hjälp av sina datorer fick barnen skapa musik och spela tillsammans. Fem av barnen använder ögonstyrda datorer som hjälpmedel och en använder joystick som styrsätt.

Det var mycket skratt och glädje under dagen och i utvärderingen skattade barnen och ungdomarna dagen som "bra" på en tregradig skala från "bra – mittemellan – dålig". Alla tyckte att Håkan och John var "bra" ledare. Musikvalet var övervägande "bra" även om en elev hade önskat mer hårdrock! Den programvara som användes, skapad av Furubodateamet, lades in i barnens egna datorer, så nu kan de fortsätta att skapa musik själva hemma.

Förutom att spela musik gav dagen också tillfällen till spontana möten mellan barnen och ungdomarna, föräldrarna och assistenterna fick möjlighet att utbyta erfarenheter och kommunikationsteamet på FBH fick idéer och inspiration till fortsatta insatser och möjligheter för denna målgrupp.

Christina Bergsten, logoped

Vi har under hela projekttiden tagit emot besök på Furuboda av både enskilda personer och hela grupper har fått komma och testa att spela och hitta utrustning som fungerar. Många har kontaktat oss från hemsidan med frågor om både våra egna lösningar och andra speciallösningar. Vi har jobbat med att på distans ge råd kring allt från teknisk utrustning till arbetsmetoder. Hemsidan möjliggör kontakter på långt håll och vi har fått frågor också från andra länder.

Under Furubodas ordinarie sommarverksamhet har musiken en viktig plats. Vi anlitar därför varje sommar ett antal musikledare för sommarens olika kursveckor som pågår i juni, juli och augusti. De kommer från olika håll i landet och jobbar till vardags som musiklärare/ledare i olika sammanhang.

Inför sommarkurserna 2011 och 2012 passade vi på att samla dessa musikledare för att de skulle få chans att testa att spela med digitala instrument. Det har varit ypperliga tillfällen för spridning eftersom musikledarna har blivit ambassadörer för Samspels idé på sina hemorter.

Hur vi arbetat med att skapa en kurs på högskolenivå för pedagoger

Högskolan i Kristianstad gav höstterminen 2012 en kurs: Musik och Hälsa 7,5 hp. Kursen vände sig till alla som är intresserade av att öka sina teoretiska och praktiska kunskaper om musik i ett hälso- och delaktighetsperspektiv. Undervisningen skedde i form av föreläsningar, seminarier och fältstudier. Endast grundläggande behörighet krävs för att gå kursen som gavs på 50 % distansundervisning med två fysiska campusträffar.

Kursen resulterade i en rad musikaliska möten. Deltagarna med sina erfarenheter från olika områden som exempelvis arbetsterapeut, socionom, musiklärare, särskollärare fick möta en rad erfarna gästföreläsare, varav några hade anknytning till Samspel. Deltagarna avslutade kursen med att göra en avgränsad fältstudie som inlämnas under våren 2013.

Kursen kommer framöver troligen ges på Högskolan Kristianstad med periodicitet vartannat år.

Hur vi arbetat med att sprida kunskap och information

För att förmedla våra erfarenheter på ett dynamiskt sätt, bestämde vi oss för att göra en kunskapsbank i hemsidform. En inspirationssida där man både får hjälp att komma igång med musik för målgruppen och där man också kan gnugga sina egna tankesätt och värderingar mot andras.

Programmen som vi utvecklat behövde ha en hemvist, men minst lika viktigt var kunskapen, metoderna och frågeställningarna till dem. Vi ville rama in programvaran i tankarna och arbetsmetoderna – som är en grundförutsättning i arbetet. Utan tankarna och arbetsmetoderna är programmen i sig meningslösa. För att informationen och kunskapen ska vara hanterbar är hemsidans pedagogiska upplägg att i så stor mån som möjligt börja i det handfasta, konkreta och enkla. Därefter vill vi leda besökaren vidare till djupare och mer värdegrundande frågor. Ambitionen har varit att ha med mycket information, men inte allt på en gång. Att gömma information till dess att den ska hittas, det var en stor utmaning.

Att få visa och berätta om möjligheterna till att musicera har vi sett som ett väldigt viktigt uppdrag. Ju fler som höra om eller delta i en workshop med digitala instrument, desto fler har chans att så småningom få prova på själv.

Samspel har medverkat i ett flertal olika sammanhang med spelningar och konserter, föreläsningar och workshops. Följande lista är inte heltäckande, men ger en överblick av arenor som Samspel har beträtt.

Tidningsartiklar: Arbetsterapeuten, Svenska Handikapptidskrift, Specialpedagogisk tidskrift, Campusbladet vid Högskolan Kristianstads, SPSM-tidningen.

Artiklar i böcker och tidskrifter: Nilsson, Bo (2013, under tryckning) Den relationella musiken. I Jonas Aspelin (Red.) Relationell specialpedagogik. Perspektiv på utbildning, verksamhet och forskning. Kristianstad: Kristianstad University Press. Nilsson, Bo (2013, accepterad) Musical accessibility: Digital tools develop musical potential in young people with physical impairments. Approaches: Music Therapy & Special Music Education. Projektet finns även nämnt i boken Perspektiv på populärmusik och skola:

Nilsson, Bo (2011). Unga, populärmusik och skola. I Ericsson, C. & Lindgren, M. (red.) Perspektiv på populärmusik och skola. Lund: Studentlitteratur. (s. 83-104)

Nationella sammanhang: SMOK - nationella möten, Smok-läger på Furuboda och Pascalfestival i Varberg. ID-dagarna Stockholm, Västsvenska Kommunikationskarnevalen, Nätverket för svenska folkhögskolor som arbetar med kurser för personer som har förvärvade hjärnsador. Specialpedagoger inom habilitering och lekotek (nationell konferens)

Internationella sammanhang: Nordiska Nätverket för Musikpedagogisk Forskning, International Society for Music Education (ISME). Bo Nilsson är sedan 2012 kommissioner i Commission for Music in Special Education, Music Therapy and Music Medicin (ingår i ISME).

Brukarorganisationer: Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft, RBU Skåne, Riksföreningen Grunden.

Vård/omsorg/utbildning: Vuxenhabiliteringen i Skåne, Logopedutbildningen i Linköping, Eldorado aktivitetscenter för personer på tidig utvecklingsnivå i Göteborg, Folke Bernadotte

habilitering i Uppsala, Assistentutbildning på Furuboda Folkhögskola, Assistansbolag Borlänge.

Bilden visar Fortbildningsdagar om projekt Samspel och nya digitala instrument för musklärare i Åstorps kommun.

Furuboda: Samspel har medverkat i musiklägret Sound & Action som varje sommar engagerar över 100 deltagare med funktionsnedsättningar. För att möta behov hos personer med mycket omfattande funktionsnedsättningar anordnas också årligen ett musikläger för en mindre grupp deltagare. Genom sin medverkan i de båda musiklägren har samspel mött inte bara personer ur målgruppen utan också musikledare från hela Sverige.

Samspel utgör en del av utbudet på Lekens dag varje år genomförs på Furuboda. Lekens dag vänder sig främst till familjer med barn och unga med funktionsnedsättning och erbjuder en äventyrsdag där Antalet besökare brukar uppgå till mellan 1500 och 2000 personer.

Skolor: Karlshamns sarskolor, Kyrkskolan Hässleholm, Ljungensskolan Vellinge, Parkskolan Malmö med flera. Musik i Syd samverkar kontinuerligt med skolor inom sitt område och informerar om Samspels hemsida som inspiration i deras arbete med deltagare som har funktionsnedsättningar.

Adventskalender: Som ett sätt att på ett lite lättsamt och överkomligt sätt sammanfatta och sprida viktiga och roliga bitar ur vårt projekt och att inspirera så satte vi samman en adventskalender. Den gick ut som mail, i stort sett varje vardag under december månad, till de kontakter vi trodde skulle ha nytta av detta. Det var ca 300 mailmottagare utanför Furuboda. Kalendern går fortfarande att nå på hemsidan http://projektsamspel.se/?page_id=1483

Vilka framkomliga vägar vi har funnit i vårt arbete

Tid för möten, samtal och reflektion

Utan medel till projekt Samspel hade vi aldrig kunnat ta oss tid eller haft råd att möta människor i olika sammanhang med olika tankar och önskemål. Möten med personer som inte kan spela musik på annat sätt än med digitala instrument har gett input både avseende teknik- och metodutveckling. Möten med musiklärare/ledare har utmanat oss att tänka i andra banor än våra egna. Möten i vår egen tvärfackliga projektgrupp har varit många, långa och ibland arbetsamma när vi betraktat vårt uppdrag utifrån våra olika infallsvinklar. Genom alla dessa möten har nya dimensioner kommit in och fått ta plats i projektets arbete.

Digitala medier ger frihet och inklusion

Ett viktigt mål för oss var att det skulle vara möjligt att finnas med i ett musikaliskt sammanhang och välja sitt eget instrument, trots omfattande motoriska svårigheter. Att det skulle kunna bli precis så här som det faktiskt blev för en av de ungdomar vi jobbat tillsammans med:

Niklas har en CP-skada som gör honom helt beroende av assistans; mänsklig eller teknisk. Han kommunicerar genom att styra sin dator med små huvudrörelser och han spelar musik på samma sätt. Niklas älskar musik och ville gärna vara med i en musikteatergrupp i sin hemkommun. "Du är jätteväkommen att vara med" hälsade gruppleddaren, "men du får nog börja med att sitta och lyssna, för vi har inte något instrument som du kan använda". "Det är helt OK, jag har mitt eget instrument med mig" sa Niklas.

Den utveckling av nya möjligheter genom teknik, som har skett i samhället parallellt med projektet, har i hög grad växlat upp det vi ville göra genom projekt Samspel. Nu använder *alla* digitala medier och den frihet vi önskade för vår målgrupp är något som många fler har nytta av. Att spela med digitala instrument är inte längre en sär lösning. När hela klassen får läsplattor som också används för musicerande, då händer ytterligare något annat än om man spelar tillsammans på olika sätt. Den som behöver ett digitalt instrument blir en i mängden om alla använder samma instrument!

Nätverksbyggande

Vi har haft ett stort utbyte av att möta och lära känna andra som jobbar inom samma område; av att diskutera värdegrunder och förhållningssätt och utbyta erfarenheter, musikaliska metoder, idéer och material med varandra. Samverkan med SMOK och Musikfabriken har varit mycket betydelsefull för projektet. Som ett resultat av olika musikmöten har det utkristalliserats en grupp bestående av musikledare/pedagoger som brinner för att personer med funktionsnedsättning ska få förutsättningar att musicera. I gruppen finns personer från Piteå i norr till Malmö i söder och vi har idag en facebook-grupp för fortsatta samtal.

Vilka hinder vi har stött på

Förutsättningar för musicerande i särskola och daglig verksamhet

I mötet med särskola och dagliga verksamheter har vi mött flera skäl till att det är svårt att starta musikverksamhet för målgruppen. Rädsla för teknik, brist på tid, brist på kunskap och verksamhetens förhållningssätt till nya arbetssätt avgör om det kommer att finnas möjlighet för fler att musicera.

Ofta saknar ledare och stödpersoner i de här sammanhangen kunskap om hur man musicerar över huvud taget. Många musiklärare inom musikskolan saknar kunskapen hur man kan anpassa musikinstrument och göra det möjligt för alla att vara med i musiken. Vi har mött lärare som uttrycker att de inte har tid att plocka fram dator och förbereda för deltagare. Det finns inte heller tid för att lära sig att hantera datorer och programvaror.

Vi är inte ensamma om dessa reflektioner. I en uppsats på musikhögskolan i Piteå från 2013 skriver författarna om samma fenomen och om värdet av att nya metoder förs in redan på lärarutbildningen. (Se bilaga)

För att underlätta användandet av de digitala instrumenten har vi till exempel gjort programmet MouseMusic så enkelt att man behöver bara kopiera in mappen på sin dator och sedan klicka på start för att kunna använda det. Det krävs alltså bara grundläggande datorkunskap hur man hanterar tangentbord och mus.

Men, vi har också under projekttiden sett att teknikrädslan har minskat genom den utveckling vi tidigare beskrivit, till exempel genom användande av iPad och iPhone.

Andra vägar i förhållande till projektplanen

Samarbetet med Musik i Syd skedde genom att institutionen var representerad både i styrgrupp och projektgrupp genom Gunilla Feinberg och genom samarbete med Musik i Syds fasta ensemble Mare Balticum. Exempel på detta är det tidigare nämnda mötet mellan EMB och Musikverkstan. Projektets samarbete med Musik i Syd har också lett till många samtal och reflektioner kring kraven på musikalisk eller scenisk kvalitet för att kunna ta plats i det allmänna kulturlivet. Att någon gjort ett framsteg i förhållande till sig själv är fantastiskt och kan få god respons i ett sammanhang, men det betyder inte att ett framträdande motsvarar kvalitetskraven i ett annat. Vi siktade mot en arena som kanske inte var rätt i det här sammanhanget. Att vinna guld i Paralympics kan vara en lika stor prestation som att ta ett OS-guld, men tävlingarna sker på olika arenor. Vi har lärt oss mycket genom denna samverkan, även om det inte blev på det sätt vi trodde, genom att arrangera konserter.

Från Riksgymnasiet för rörelsehindrade elever i Kristianstad deltog Carl Bruce i projektgruppen, fram till sista terminen. Carl arbetade på skolans mediautbildning, vilken under projekttiden fasades ut till förmån för andra inriktningar på Riksgymnasiet. Detta resulterade i att medialärare ersattes av andra lärarkompetenser på skolan och Carl fanns inte med under sista halvåret av den ordinarie projekttiden.

Att anordna utbildningar och studiecirkel har inte utfallit på de sätt vi tänkte från början. Genom vår nära samverkan med SPSM i Malmö har vi tillsammans funderat över att kunna erbjuda utbildningar inom SPSM:s ordinarie kursutbud. Ett Moment 22 uppstår emellertid då SPSM:s kursutbud helt baseras på vilka önskemål som kommer in från deras målgrupp. De kan inte

erbjuda en kurs om det inte funnits efterfrågan på just det kursinnehållet och om man som pedagog inte känner till arbete med digitala instrument kommer inte heller någon efterfrågan. Efter hand som fler ändå får kunskap om och jobbar med digitala medier tror vi att det kommer att utvecklas en efterfrågan. Kanske finns vi om två år med i SPSM:s kursutbud?

När det handlat om studiecirkelarbete har vi haft ett bra samarbete med Sensus i Skåne och vi hade långt framskridna planer på att genomföra en studiecirkel. Dessvärre kunde inte arbetet genomföras på grund av att den som skulle hålla i cirkeln fick ändrade förhållanden och det gick inte att hitta någon ersättare i det läget.

Vi planerade innan projektet att använda webbplatsen www.funkaportalen.se för att lägga ut information från projektet. Vi övervägde olika lösningar men valde till slut att etablera en egen webbplats för projektet, www.projektsamspel.se. Anledningen var att vi ville ha hemsidan som aktivt dokument där vi snabbt skulle kunna lägga upp information, musikk ljud och program utan att vara beroende av någon annan. Musikverkstan kan tack vare det valet nu fortsätta att använda hemsidan inom kursen så att den lever vidare. På så sätt kan vi inom ramen för ordinarie verksamhet fortsätta ge brukare och musikledare löpande tillgång till det vi skapar inom musiken.

Samarbete efter projektet

Högskolan i Kristianstad Bo Nilsson har medverkat i arbetsgruppen under hela projektet och HKR har också funnits med i ledningsgruppen enligt plan. Under hösten 2012 har han på högskolan genomfört kursen Musik och Hälsa. Håkan Larsson och John Säbom från Furuboda har medverkat i kursen. Vi vill gärna fortsätta samverka när det gäller att sprida kunskap om Samspel och delta i den aktuella kursen eller andra sammanhang som är relevanta inom musikområdet.

Samarbete utanför Sveriges gränser har påbörjats, genom konferenser men också genom tänkta framtida samarbeten. Ett sådant exempel är ett planerat samarbete med en kulturskola i Helsingfors.

Musik i Syd Skåne och Kronoberg

Gunilla Feinberg som är producent på Musik i Syd har medverkat i projektgruppen och styrgruppen enligt plan. Det finns idag ingen planerad samverkan i anslutning till projektet.

Riksgymnasiet RH Kristianstad

Förändringen av mediautbildningen medförde ett minskat engagemang i projektgruppen, men riksgymnasiets rektor fanns med i styrgruppen under hela projekttiden enligt plan. Furuboda och Riksgymnasiet har mötespunkter i andra sammanhang, men det finns inte något sammanhang att mötas kring musik idag.

Brukarorganisationer

Samverkan med Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft har skett genom workshops och informationsmöten vid ett par tillfällen. Därutöver har Hjärnkraft haft en representant i styrgruppen. Vi har haft kontakt med företrädare för RBU och genomfört en workshop för föreningen. Ambitionen med samverkan var att medlemmar i respektive förening skulle få testa

det som togs fram i Samspel. Vi har mött medlemmar från föreningarna som musikanter i andra sammanhang och reflekterar kring att vi från projektet kunde ha haft ett närmre samarbete med föreningarna, med fler gemensamma aktiviteter. Kanske beror detta på att musikverksamhet inte finns med i föreningens direkta verksamhet och Samspels möten med föreningarna har mer tagit formen av enstaka workshops. Däremot var det RBU som initierade kontakten med Särskolorna i Karlshamns kommun och medlemmar från RBU musicerar nu i skolan tack vare Samspel.

SMOK och projektet Musikfabriken har utvecklats till viktiga samverkanspartners under projektet. De finns nu som betydelsefulla aktörer i vårt nätverk. Flera personer finns också med i den grupp musikledare som nämnts under rubriken Nätverk.

Andra finansiärer - konsekvenser för projektet

Genom Högskolan i Kristianstad har Samspel presenterats i sammanhang utanför Sverige. Bo Nilsson har kunnat medverka på forskningskonferenserna Research in Music Education, University of Exeter 2011 och International Society for Music Education, Thessaloniki 2012. Genom att Bo kunnat använda erfarenheterna från Samspel i det ordinarie arbetet på högskolan, har kunskapen från projektet också spridits i vetenskapliga artiklar och föreläsningar.

På Furuboda genomförs som tidigare nämnts två musikläger med sammanlagt ca 115 deltagare per år. Genom att medverka på de lägren har vi fått chans att möta personer ur målgruppen i olika åldrar och från många platser i landet. Våra kontaktytor har ökat genom dessa läger som utgjort ett viktigt inslag i spridningen av information och kunskap om digitala musikinstrument.

Resultat – vad har projektet betytt?

Hur verksamheten och erfarenheterna från projektet lever vidare

Internt inom projektgruppen

På Furuboda har Musikverkstan tagit flera steg framåt under projekttiden. Skillnaden på Musikverkstan idag jämfört med verksamheten före Projekt Samspel, är att vi har fler och smartare tekniska lösningar och datorbaserade musikinstrument. Detta har gjort det möjligt för deltagarna själva, assistenter, oss lärare och till och med klasskamraterna, att anpassa musikinstrumenten efter deltagarna och göra dem personliga, både vad gäller

funktion, ljud och utseende. Vi är mycket mer medvetna om assistenters och lärares påverkan av de musikaliska processerna. Vi värderar idag musiken i sig högre, då vi nu är ännu mer medvetna om vikten att lägga fokus på musiken i sig. Då kommer mycket av delaktigheten och lärandet på köpet. Att tekniktröskeln är sänkt har varit nödvändigt för detta.

Hemsidan projektsamspel.se kommer att leva vidare. Hemsidan är nära kopplad till Musikverkstan och kommer att uppdateras med viktiga erfarenheter från det fortsatta arbetet med kursen.

Musiklägren på Furuboda är mycket efterfrågade och kommer att fortsätta genomföras. Det blir också framöver ett sätt att möta personer som vill spela musik med digitala instrument.

Den första kursen om Musik och Hälsa på Högskolan Kristianstad har genomförts. En eventuell fortsättning avgörs av antalet ansökningar och skolans ekonomiska förutsättning.

Externt

Särskolorna i Karlshamn Samtliga särskolor som har elever med nedsatt rörelseförmåga har tidigare haft många elever som inte kunnat vara delaktiga på musiklektioner. Målsättningen med att få stöd av projektgruppen var att öka kunskapen hos lärarna för att de ska kunna använda Samspels teknik och metodik – så att alla elever kan vara delaktiga i musiklektioner. Skolorna har idag utrustats datorer med anpassade styrsätt och musikprogram och personalen har fått utbildning och handledning. Idag musicerar elever och personal med brytare och HeadMouse tillsammans med JoyMusic, MouseMusic och anpassningar skapade i PowerPoint samt appar i iPad. Dessutom används Light Bar via projektor för att visa vilken färg/ackord som skall spelas. Under projektet har lärarna även fått utbildning i Bunne-metoden. Idag är det flera klasser där vissa elever spelar på Bunne-instrument och några med Samspelslösningar och samtliga följer färgerna som visas med hjälp av LightBar.

Folke Bernadotte habilitering I Uppsala har deltagarna fått MouseMusic respektive JoyMusic installerade på sina privata datorer och personal på Folke Bernadotte vet hur programmen hanteras både avseende installation och hur det skall användas av deltagarna.

Ljungens Särskola, Vellinge Skolan har efter Samspels utbildning valt att jobba med iPads som musikinstrument och de används nu både i grupp och individuellt. De har fått inspiration att använda iPad från Samspel och de har nu fått iPads i skolan. Bra att komma igång och använda utrustning som finns på plats och används i andra sammanhang också.

Habiliteket i Täby Genom Samspels metoder och teknik har musiklärare börjat spela musik tillsammans med barn i åldern 2 till 16 år som har omfattande rörelsehinder. Habiliteket har via Samspel kunnat välja utrustning, program och styrsätt för sin musikverksamhet.

Assistentbolaget Stugknuten i Borlänge Stugknuten anordnar verksamhet både för sina egna assistansanvändare och andra personer med funktionsnedsättning. Efter att ha fått utbildning och hjälp med råd/inköp av utrustning kommer de att fortsätta jobba med musikaktiviteter. När Stugknuten bjöd in till en musikdag kom 20 vuxna med funktionsnedsättning.

Uppsats på musikhögskolan

Sommaren 2011 deltog två musikhögskolestudenter i musikledarkursen som anordnades på Furuboda av projekt Samspel. Det gav inspiration till att skriva examensarbetet: Joymusic i särskolan - om förmågan att delta i musicerandet. En studie om hur det teknologiska hjälpmedlet Joymusic kan påverka musikundervisningen i särskolan. De två studenterna är mycket engagerade i arbete för målgruppen och finns med i nätverk som etablerats under projekttiden.

Hur vi har spridit resultatet

Vi kan inte säga hur många som spelar musik inspirerad från Samspel. Vi vet att vi själva har installerat musikprogram hos ett 50-tal personer ur vår målgrupp runt om i landet. Därutöver vet vi att lärare och musikledare som vi mött använder program och idéer från Samspel.

Vår främsta målgrupp är personer med funktionsnedsättning, framför allt motoriska hinder.

Vi har mött mer än hundra barn, framför allt i särskolor, både pojkar flickor.

Vi har mött mer än två hundra unga och vuxna i workshops med föreningar, assistansbolag och på Furubodas musikveckor under somrarna.

Vi har mött musikledare/lärare från hela landet som arbetar med målgruppen. Genom SMOK har vi mött ett 50-tal pedagoger som har deltagit i föreläsningar eller workshops med Samspel. Därutöver har vi mött ytterligare minst ett 50-tal musklärare/ledare som fått prova på att spela genom samverkan med skolor, på Furubodas sommarläger, på våra föreläsningar och workshops om musik.

Ett spännande möte skedde när Musikfabriken gästade Musikverkstan och höll i en workshop.

Personer från målgruppen har hela tiden funnits med i kursen Musikverkstan på Furuboda folkhögskola. Att under tre år ha denna kontinuitet och närhet till kursdeltagarna som arbetat med musik har varit mycket betydelsefullt för projektet. Därutöver har målgruppen i hög grad varit i fokus och aktivt deltagit i workshops, som musikanter i Samspel band, som medverkande på föreläsningar och mässor.

Avslutande reflektioner

Projektet har inneburit en svindlande resa för projektgruppen och för många i målgruppen. Samspel har kommit att betyda mycket för andra som vi kommit i kontakt med under projekttiden. Vi har fått många svar och funnit många lösningar, eller åtminstone början till svar och lösningar, men vi har också sett nya frågor växa fram. Dessa nya frågor kan ses som ett slags resultat, de hade säkert inte väckts på samma sätt om inte projektet funnits. Kanske är dessa nya frågor lika viktiga som de svar och lösningar som arbetats fram inom projektet?

Delaktighet betyder inte bara att finnas med i ett sammanhang utan oxå att kunna uppfatta sig själv som en del i en helhet. I musikaliska sammanhang kan detta betyda att musikanten uppfattar sin egen roll i det musikaliska skeendet. Konkret innebär det exempelvis att den som spelar kan urskilja sina egna insatser i den totala ljudbilden. Något att arbeta vidare på för alla verksamma inom området musik och funktionsnedsättning.

I projektet har vi också strävat efter att betona den musikaliska och estetiska dimensionen i musikutövandet. Detta betyder dock inte att vi bortser från den allmänt positiva påverkan som musikaliska aktiviteter har för många människor. Ur ett folkhälsoperspektiv kan estetiska aktiviteter antas ha positiv påverkan på människors hälsa och välbefinnande. Dessa positiva effekter kan relateras både till ett demokratiskt perspektiv i form av delaktighet och tillgänglighet och till ett estetiskt perspektiv där musiken själv kommer i fokus.

Det är inte alltid som vi i tillräckligt hög grad uppmärksammar att människor med funktionsnedsättning är kompetenta och har potential att utveckla sin musikaliska kunskap. En sådan utveckling kräver i allmänhet både tillgång till musikaliskt kompetenta lärare och handledare och till lämpliga musikinstrument. Alla har rätt att lära sig spela!

Bilagor från år 3 och 4:

Artikel	Specialpedagogisk Tidskrift, 3-2011
Artikel	SPSM-tidningen Lika Värde 2-2012
Artikel	HKRs tidning, 2012-04
Artikel	Furubodas verksamhetsberättelse 2011
Film	Huvudet högre än sig själv, 2010. Filmen är inte framtagen i projektet, men Samspels arbete med musik utgör en viktig del av filmens innehåll.

Sammanfattning från Examensarbete, avancerad nivå vid Luleå tekniska universitet, Institutionen för konst, kommunikation och lärande. Februari 2013.

Joymusic i särskolan - om förmågan att delta i musicerandet. En studie om hur det teknologiska hjälpmedlet Joymusic kan påverka musikundervisningen i särskolan.

Elin Grunditz, Lindie Boström

<http://pure.ltu.se/portal/files/42065753/LTU-EX-2013-41842585.pdf>

Examensarbetet är inte genomfört i projektet, men författarna har inspirerats av Samspel och deltagit i musikledarutbildningarna som genomförts inom projektet.

Referenser:

Håkan Sandh projektledare
SMOK, Sveriges musik- och kulturskoleråd
Tryckerigatan 1, 111 28 Stockholm
08 407 17 34
Hakan.sandh@smok.se

Eva-Lill Kempe
Särskoleteamet Utbildningsförvaltningen
Rådhuset
37481 Karlshamn
0454-307233; 0702-666249
evalill.kempe@utb.karlshamn.se

Marie Torstensson
Blissgruppen, Kyrskolan
0451-268473
marie.torstensson@hessleholm.se

Sara Tofte, musikpedagog
Bredablickskolan, Grundsärskola
Norregatan 69
241 34 Eslöv
0733 96 75 94
Sara.tofte@eslov.se

Christina Bergsten logoped
Akademiska sjukhuset
Folke Bernadotte Regionhabilitering
Kommunikationsavdelningen, ing 61
751 85 Uppsala
018-6117771
christina.bergsten@akademiska.se

Mats Eriksson, Verksamhetschef
Medis5, Sensus studieförbund Stockholm
Kontor/mobil: 08-615 57 51
mats.eriksson@sensus.se